

פר' / ע"פ

207

י"ז) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן וגו' וחדש הזה לכם ראש חדשים

ראשון הוא לכם לחדשי השנה. ואיתא במדרש בבה ז"ל ר"מ אומר לי ולכם הוי הגאולה שנאמר אשר פדית גוי ואלקינו (שמואל ב' ד') עכ"ל. ולכאורה אינו מוכן מאי היה קשה לר"מ בפסוק זה עד שהוכרח לדרוש כן, ונראה דהיה קשה לר"מ מ"ש החדש הזה לכם ראש חדשים וגו' דברו אל כל עדת בני ישראל משמע שהקב"ה אמר למשה ואהרן שלהם הוא ראש חודש ניסן ראש לחדשים, וקשה והא משה ואהרן ושבת לוי לא היו בכלל שעבוד מצרים ולא עבדו כלל והיו יוצאים ונכנסים שלא ברשות, ע"כ לא היו צריכים הגאולה כלל ואין למשה ואהרן ושבת לוי יתרון ותועלת בזה החדש, רק עיקר מעלת החדש הזה היה לשאר ישראל שנשתעבדו, ואף אם נאמר שמשה ואהרן בשביל שהיו שמחים בגאולת ישראל ובטובתם והיו מצטערים בעבודתם גם להם נחשב ר"ח הזה לראש חדשים אבל עכ"פ העיקר שיהיה לישראל ר"ח א"כ כך הו"ל לומר דברו אל כל עדת בני ישראל החדש הזה לכם ראש חדשים, אבל כפי מה שנאמר השתא משמע דרק למשה ואהרן החדש הזה לראש ולא לשאר ישראל, וצריך טעם לזה, ע"כ נתן ר' מאיר טעם לזה:

דבנה ידוע מה שמבואר בספרים הקדושים שגם עכשיו בגלותינו אין ראוי לעשות עיקר בקשתינו ותפלותינו מה שאנחנו בגלות כי אנחנו גרמנו כל זה בעצמינו וכפרה הוא על עונותינו, רק ראוי לעשות עיקר התפלה והצער על גלות השכינה שהיא עמנו בגלות ובכל צרתינו לך ער כביכול עי"ש הלשון, וכן נמי בגלות מצרים לא היה ר"ח ניסן ראש לחדשים מה

ישראל נגאלו, ראשית לא היה להם זכות או כ"כ, והשנית הרי אמרו חז"ל (ר"ה י"א.) שבר"ה בטלה עבודת אבותינו במצרים א"כ כבר בטל העבודה מקודם ניסן, ומה מעלה יש לניסן רק עיקר המעלה של ניסן היה מחמת שאז השכינה יצאה מהגלות המר הנה, וזהו עיקר המעלה של ניסן אבל לא על גאולת ישראל:

והנה ידוע דבמצרים היו כולם עובדי ע"ז, ולולי שהקב"ה הוציאם היו משוקעים במ"ט שערי טומאה, א"כ לא היה בהם אחד שהיה מצער את עצמו בגלות השכינה רק משה ואהרן הן המה היו מצערים את עצמם בגלות השכינה, ולפי זה הנה ישראל כולם לא היה החדש ניסן הזה מעלה כלל כי הנה העבודה כבר בטלה מתשרי שעבר ועל היציאה ממצרים לא היו מקפידין כלל, וכמו שכתוב זכרנו את הרגה אשר נאכל במצרים חנם (במדבר י"א) וזאת בוודאי לא היה כוונתם על שעת עבודה רק על אחר העבודה שכבר נתבטל העבודה, ועל גלות השכינה לא דאגו כלל, וא"כ במה יחשב להם ניסן לראש חדשים רק למשה ואהרן שהם הרגישו בגלות השכינה ידעו שר"ח ניסן הוא ראש לחדשים כיון שיצאה השכינה מהגלות, וזהו שאמר ר' מאיר החדש הזה לכ"ם ראש חדשים משמע דוקא למשה ואהרן יהיה החדש הזה לראשי חדשים אף שלא נשתעבדו, ואמר ר' מאיר הטעם מחמת שלי ולכם הוי הגאולה היינו שיצאה השכינה מהגלות שנאמר אשר פדית ממצרים גוי ואלהיו, לכן שפיר הוי גם לכם ראש חדשים ודו"ק כי נכון מאד:

בענין מצוות אכילת מצה לא דרשו, ולא באה אלא לשם תודה על הגאולה, כמו לחמי תודה, או לאותו תכלית של כל שבעת הימים, וכמבואר שם. משא"כ בזמן הזה - מצוות הספור הוא בענין חפזון, שעל זה מורה מצוות אכילת מצה, ועל זה עוזין דברים הרבה, וכדכתיב אחר מצוות אכילת לחם עוני "כי בחפזון וגו'" (דברים טז, ג), ושמה נתבאר בעזרו יתברך טעמו של דבר. והנה בפסח מצרים היתה התחלה לשני הזמנים - גם לזמן שאכלו ישראל פסח וגם לזמן הגלות⁵⁵, משום הכי היתה המצוה שיחא נדבר בשני הענינים⁵⁶, ומשום הכי כתיבי כל אחד בפני עצמו.

(הר"ה דבר: וכל זה רמזו מסדרי ההגדה, שהתחילו בבבל כשבאו לגלות, יחא

הא מיהו לשון המקרא משונה, דבפסח מצרים כתיב "ומצות"⁵³ ובפסח דורות כתיב "על מצות"⁵⁴ דמשמעו שהוא טפל בענין מיהא, ולא דבר ריק הוא. אבל הענין הוא כמו שביארנו בספר דברים (טז, א) בפרשת "שמור את חודש האביב", דבמצות ספור יציאת מצרים יש נפקותא בין זמן שבית המקדש קיים לבזמן הנה, דבזמן שבהמ"ק היה קיים היתה מצות הספור בענין הפסיחה על הפסח שעל זה היה מורה אכילת הפסח, והיו תוקרים ודורשים בזה הרבה, אבל

1

1016
207

21

24

27

36

207
1016

**וְכַכֵּה תֹאכְלוּ אֹתוֹ מִתְּנִיכֶם וְזָגְרִים וְנַעֲלִיכֶם
 בְּרִגְלֵיכֶם וּמִקְלַכֶּם בְּיַדְכֶם וְאֶכְלַתֶּם אֹתוֹ בְּזוֹפּוֹן
 פָּסוּזוּ הוּא לָהּ" (יב, יא)**

MSA (4)
 2/3

3

צורך להבין מה התורה מחדשת לנו בזה שאומרת: "נעליכם ברגליכם" הרי תמיד הנעליים נמצאות ברגליים ולא במקום אחר?

וביאר מהר"ל דיסקין זצ"ל, שבכל מקום שהשכינה נמצאת אין להיות שם עם נעליים. ובפי שמצינו שהכהנים בבית המקדש היו ללא נעליים. וכן הקב"ה שהתגלה למשה, אמר לו: "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא".

לחמא עניא די אכלו אהבתנא בארעא דמצרים. ומבואר בנוסח ההגדה של הרמב"ם שהיו מתחילים בזה הלשון 'בבהילו יצאנו ממצרים, כהא לחמא עניא' וכו', וזה פלא. אבל מבואר יפה בדברינו, שכיון שהגיעו לבבל לאכילת לחם עוני, הקדימו לומר 'בבהילו יצאנו ממצרים', היינו בחפזון, ואמרו שגם בארץ מצרים בזמן אכילת הפסח היתה המצוה לאכול המצות לחם עוני, היינו בפ"ע, ובא להודיענו אז שכן אנתנו מעותדים לאכילת לחם עוני בגלות, ושיהא על זה מצות הספור של בחפזון⁵⁷ — עד כאן הרהב דבר.

והנה במכת בכורות וביציאת מצרים נאמר (יב, יב): "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והייתי כל בכור" וכו'. ודרשו חז"ל: "אני ולא מלאך אני ולא שרף וכו', אני בכבודי ובעצמי", נמצא שהשכינה ירדה והייתה למטה. אם כן, היה מקום לומר שעם ישראל יורידו את מנעליהם מחמת הקדושה. על כן משמיע לנו הכתוב: "נעליכם ברגליכם" שהנעליים שלכם ישארו ברגלכם ולא תצטרכו להורידם.

עוד נראה לבאר בס"ד, דהנה ידוע שכשארם בורח ובמיוחד אם נמצא במדבר או במקום שיש בו חול, כדי לרוץ מהר עליו להוריד את מנעליו ולרוץ יחף. וכפי שהיה במלחמת ששת הימים שה' יתברך עשה ניסים ונפלאות לעם ישראל, וכשהמצרים נסו מפני ישראל השאירו במדבר סיני אלפי זוגות נעליים שהורידו כדי לרוץ מהר. וכן כשעם ישראל יצאו ממצרים הכתוב אומר: "ואכלתם אותו בחפזון" היה מקום לחשוב שעם ישראל יברח ממצרים במרוצה, עד כדי שיצטרכו לחלוץ את מנעליהם. על כן אומר הכתוב: "נעליכם ברגלכם" אף על פי שתצאו ממצרים בחפזון מכל מקום זה לא יהיה במצב של מנוסה, שתצטרכו להסיר מנעליכם לנוס.

5
 7014

ועברתי בארץ מצרים וגו' אני ה' (יב ב')

התורה מודיעה לנו כי ביציאת מצרים לא היה לטבע חלק והשתתפות. כי הכל בהשגחה נסית, הכל ראו בעיניהם את אצבע האלקים בכל האותות והמופתים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, כידוע. לא היה כאן צורך להאמין מפי השמועה, אלא הכל ראו באספקלריא המאירה שרק הבורא לברו מסבכ כל הנסים, בלי עזר וסיוע ח"ו.

וגם שאמר לנו הקב"ה בקבלת התורה: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". — כשם שביציאת מצרים ראית בעצמך ובעיניך שאני לבר עשיתי את כל הנסים, בלי כל עזרה מצד הטבע וכמאמרם ז"ל "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי" זאת אומרת שראו ראיה ממשית וחושית, הן בחושים הרוחניים והן בחושים הגשמיים, והראו באצבע: זה אלי ואנוהו) — כך יהי מושרש תמיד בלבך העיקר הזה, כי אנכי ה' אלקיך פועל בכריאה לבר בלי כל עזרה מצד הטבע, כמו שהיה בעת אשר הוצאתיך מארץ מצרים שאז היתה שלילת הטבע לגמרי. ואף אם ידמה לך לפעמים שהטבע הוא גם כן מסייע בהשתלשלות העולם

והכריאה תדע שאין הדבר כן, שרק הקב"ה לברו הוא מנהיג הבירה ומסובכ גלגל הכריאה כולה. רק לעין הגשמית של האדם נראה כאילו גם הטבע מסייע מצדו להתפתחות הכריאה, אבל זו טעות גדולה! כי כל הטבע כולו הוא רק כעין שופרת שעל ידה מתגלה רוממות הבורא יתברך.

וזהו ענין הבחינה, להכיר את גדלות הבורא מתוך פלאי הכריאה והיצירה. אבל הטבע בעצמו אינו פועל מאומה ולא מסייע כלום לקיומו החיוני של כל

2

היקום. וזהו רק לרמות את התועים שיטעו בכך לחשוב כי אמנם הטבע פועל
 משהו, וליתן שכר טוב לחכמים שאינם טועים בכך וחותרים לקראת האמת. כי
 אילו הקב"ה היה מתנהג תמיד כביציאת מצרים רק בהשגחה נסית נגלית היה
 מתבטל כל ענין הבחירה. (עיי' ברמב"ן בסוף פרשה זו וז"ל מן הנסים הגדולים
 המפורסמים אדם מורה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, ואין לאדם חלק
 בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע
 ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצוה יצליחנו שכרו ואם
 יעבור עליהם יכריתנו עונשו הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר).

(6)
 ס

ועל דרך זו שמעתי בשם הסבא זצ"ל מקלם ר' שמחה זיסל שהיה אומר על
 הקושיא המפורסמת: מדוע מדליקין שמונה ימים נרות חנוכה הלא השמן הספיק
 ליום אחד והנס היה רק שבעה ימים? ואמר שבעת שעשו זכר לנס רצו חז"ל
 להורות לנו שגם הטבע הוא נס, כי כל יום שהשמן דולק זהו רק מהכת הנסי,
 והשמן הטבעי עצמו לא השפיע במאומה על השתלשלות הנס עכ"ל. וכן אמרו
 חז"ל גם בענין מזונותיו של אדם, במאמרם הירוע: קשין מזונותיו של אדם
 כקריעת ים סוף, מזונותיו של אדם שהו ענין טבעי בהחלט, מעשה ידי אדם
 ותחבולותיו, ומדמין לקריעת ים סוף שהוא ענין נסי בהחלט, השו' דבר שהוא
 עיקרו טבע לדבר שהוא עיקר נס על יד הקב"ה לברו, לומר לך שאף הטבע נעשית
 ע"י הבורא לברו, אין טבע בעולם בכלל, הכל נוצר, מתפתח, ומקבל חיותו מקב"ה
 לברו.

(1)
 (1)
 (1)

וזהו היסוד העיקרי של יציאת מצרים להאמין בהשגחתו הפרטית של הבורא
 ברוך הוא שהכל נעשה מידו. ומי שחושב חלילה שגם הטבע משתתף בבריאה
 והנהגה, הריהו עובד עבודה זרה ומאמין בשתוף. אבל אין זאת אומרת שהאדם לא
 יעסוק בשום דברים טבעיים שיש להם שייכות לטבע וישב בחבוק ידיים. האדם
 מצדו בתור נזר הבריאה, שהקב"ה המשילו על היצירה, צריך לעשות את המוטל
 עליו כנאמר "וברכתך בכל אשר תעשה". כי כך גזרה חכמתו העליונה, שהכל
 יעבור דרך השפופרת ששמה טבע. אבל בדעתו ושכלו צריך האדם לדעת כי אין
 הטבע מועילו כלום אף במשהו. כי אם הוא מאמין אפילו במשהו, כשתוף הטבע עם
 הבורא ה"ו הריהו מערער יסודי האמונה ומחמיץ אמונתו, וזוהי מחשבת פגול והמץ
 שאסור במשהו.

(1)
 (1)
 (1)

כמה גדולה איפוא הרחמנות על אותם האנשים הרוצים לסמוך רק על כתם
 ועוצם ידם, כופרים בעיקרי היהדות, מחללים את השבת ואוכלים טריפות ואינם
 רוצים להבין כי הטבע אינו כוח הפועל ביצירה. אלא הכל מתנהג בהשגחה נסית.
 ואף הטבע עצמו הוא כולו השגחה ואין הכדל בין הנס והטבע.

(1)

(7)
 תוספת
 ה"ו

and you shall not go out, any man from the entrance of his house
 until morning. On the night of freedom, the slaves performed the movement of withdrawal, of
 recoil, of self-defiance and self-limitation. Freedom does not rid a man of his morals, but on the
 contrary, adds to his morals. The transition from slavery to freedom is very critical. The mas-
 ters who exploited, tortured, humiliated, find themselves suddenly at the mercy of the slaves
 for whom they showed no concern, displayed no human emotion. The natural reaction of the
 slave who is suddenly freed is to avenge himself on the tyrant who murdered his baby, who
 assaulted and disgraced his daughter, who mercilessly beat him for any minor infraction of a
 nonsensical and sadistic rule. It is usually a bloody, ruthless, and vengeful transition. Fear of a
 slave upheaval haunted all the tyrants of antiquity, as well as those of modern times. Rebellion
 by slaves meant total destruction. History records many bloody and ruthless insurrections of
 slaves against their masters. Ancient Rome experienced twice or thrice a grim confrontation
 with slaves who had set themselves free. European history knows of the Peasants' Rebellion in
 medieval Germany and of the bloody Cossack revolt in Ukraine. The stories about the cruelty
 of the rebels are blood-chilling. They were eager to settle a long account of cruelty. Horrific

massacres were typical. The brutish drive for vengeance, for gratification of the satanic in man,
 was irresistible.

Did anything of that kind happen on the night of the Exodus? Six hundred thousand slaves
 were liberated; Pharaoh came to Goshen to plead with Moses. The Egyptians were hysterical,
 moaning and crying; and there was a great outcry in Egypt, for there was no house in which no one
 was dead (verse 30). The Jews were now the masters, the Egyptians the subordinates. The op-

(3)

(pressors were at the mercy of their former slaves. Were Egyptian babies taken out of the embrace of their mothers and thrown into the Nile, as the babies of the slaves had been murdered? Did the Hebrew beat up his taskmaster, who just days ago had tortured him mercilessly? Did the liberated slaves set fire to the exclusive neighborhood of their former overlords? Did the teenagers at least smash the windowpanes of the offices where their taskmasters would assemble to plan restrictive and sadistic edicts? Nothing of the sort. Not one person was hurt, not one house destroyed.

The liberated slaves had the courage to withdraw, to defy the natural call of the blood. What did the Jews do in the hour of freedom? Instead of swarming the streets of Goshen, they were locked up in their houses, eating the paschal lamb and reciting the Hallel. It is unique in the history of revolutions. (Festival of Freedom, pp. 31-32)

אשר שמר משמרתו (צ"ל שמע אברהם בקולי וישמר משמרתו) "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וביתו אחריו ושמרו דרך ה' (בראשית יח, יט) — היינו שמירה וסייגים וגדרים. והנה איוב היה שומר מצוה וגופי תורה וסר מרע (איוב א, א), אבל בלא סייג וגדר, ולכן אמרו (בבא בתרא טו, א) עפרא לפומיה דאיוב, דאילו בדידיה איסתכל, ואברהם אפילו בדידיה לא הסתכל (בראשית

יב, יא ברש"י), הרי דאיוב לא עשה סייגים רק היה סר מעצם הרע. ולכן גם בניו הגיח לעשות משתות והקריב עולות אולי חטאו בניו (איוב א, ה), אבל לא הזהיר אותם שלא לעשות משתה. ולכן אמרו בשמות רבה פרשה כא, ז: יציבני למטרה יפרפרני, שכשעמד סמאל ואמר בניך היו עובדי עבודה זרה עד עכשיו וכו' מה עשה הקב"ה? מסר לו איוב. פירוש שאמר לשטן "השמט לבך לעבדי איוב" וכו' (איוב א, ח). ומת טען השטן? שלא היה שומר סייגים וגדרים, ומה התועליות משמירתו גופי תורה, וההשגחה עשתה גדר לשומרו ולהצליחו, וזה "ואתה שכתה בעדו" (שם שם ד). וכיון שכך, הנך טוען. שעיקר היא שמירת הסייגים, הלא בני ישראל המה מצויינים, "וגן נעול מעין חתום" (שיר השירים ד, יב), "לא שינו שמם ולשונם" (מכילתא דפסחא ה) — "דבר

אל בני ישראל ויסעו" (שמות יד, טז) ששומרים הסייגים באופן נפלא מאוד. וזה ביאור מאמרם (שחר טוב יט, ז, הנהומא תשא לו) מנין היה יודע משה שהוא יום וסו' בשעה שהיה לומד תורה שבכתב היה יודע שהוא יום, ובשעה שהיה לומד תורה שבעל פה היה יודע שהוא לילה. שבלילה — הוא תוך הגלות — העיקר תורה שבעל פה, הסייגים והגדרים המה נחוצים לקיום הדת, דו"ק.

ולכן הרבה התורה בסייגים גבי פסח וחמץ ב"ב יראה", מפני שעל פי הגדרים והסייגים נגאלו, ולהורות ג' נתן ש"לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר". שכל אדם יהא גדר ומקושר ללאומתו בסייגים וגדרים שכל זמן שלא יהיה אור האלקי מופיע עליו גלויה לעיניו כל, הסכנה גדולה שלא יתערבו בין האומות ויאבדו קיומם. וזה (מלאכי ג, ו) "אני ה' לא שנית", שתמיד אני ברהמים. והגזירות הוא כדי "שאתם בני ישראל לא קליתם" — שלא יתערבו בין העובדי כוכבים בהתקרבת אליהם. "למימי אבותיכם סרתם

מחוקי ולא שמרתם" (מלאכי שם ז) שלא עשיתם סייגים וגדרים ודו"ק היטב.

כב, ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר.

הנה המתבונן יראה כי במצרים נשתכח מהם גופי תורה שהיו "גוי מקרב גוי" (דברים ז, לד), "הללו עובדי עבודה זרה (והללו עובדי עבודה זרה) — (מדרש שוחר טוב טו, ה).

וכן הפרו ברית מילה [ילקוט (דברים תתכ"ח)]. אמנם הסייגים והגדרים שמרו ביתרון גדול כמו שאמר במכילתא (דפסחא פרשה ה) שלא שינו שמם לא שינו לשונם שלא גילו מסתורין, יעוין שם. לא כן בגלות בבל, היו שומרים גופי תורה, אמנם הסייגים והגדרים עברו, שבניהם היו מדברים אשדודית ושינו שמם והתחתנו עם גויי הארצות, כמו שנאמר בעזרא (נחמיה יג, כג—כד). והנה בימי היות ישראל בגולה העיקר הוא הסייגים והגדרים שלא יתערבו בין העמים, ולכן אמרו (סוטה לו, א) "עד יעבר עמך ה' עד יעבור עם זו קניית", ראויים היו ישראל לעשות להם נס בימי עזרא כדרך וכו', אלא שגרם החטא, פירוש שעברו הגדרים והסייגים, ולכן אמרו במדרש חזית סוף פרשה ד': מהיכן היו ישראל מנסכין במדבר, ממה שהיו

תגרי אומות העולם מוכרין, ועדיין לא נאסר יין העמוני. ולכן אמר יחזקאל (מה, טו) בנסכים "ממשקה ישראל" שלא יהיה כמו שהיה במדבר מיין העמוני, ודו"ק, הלא הנסכים היו במדבר מיין עבודה זרה! ואח"כ גזרו על יינם ושמנם ופתם לעשות סייג וגדר בין ישראל לעבודה זרה, שלא יאבדו קיומן וצורתן הלאומית. ולכן אמרו על י"ח דבר (שבת יג, ב), שאף אליהו אינו יכול לבטלו — פירוש שגזירת הסייגים מוכרחין לאומה עד כי אף אם יבא המבשר על משיח גם כן לא יבטלו, אם לא כשיבא משיח, ואז "כולי עלמא עבדים לישראל" [עירובין מג, ב], ויעשה השם יתברך מה שיהיה ברצונו, דוגמא ההלכה פסוקה דרבי זירא שבנות ישראל החמירו על עצמן וכו'. ובזמן המקדש על

כרחך שיבטל, דאי לאו הכי לא תדע אשה מתי להביא קרבן זיבה.

והנה אברהם עשה סייג וגדר כמו ערוב תבשילין (בראשית רבה צה, ב), "והוא אחריו" (בראשית יח, ט) מפני היחוד [מדרש בראשית רבה מח]. והנה על שניות לעריות אמרו (יבמות כא, א) "ושמרתם את משמרתו" (ויקרא יח, ל) — עשו משמרת למשמרת! לזה נאמר על אברהם (בראשית כו, ה) "עקב

8

הנה

1

6

10

14

16

17

18

19

20

21

(4)

ליל שימורים הוא לה' (יב, מב). וברש"י: שהיה הקב"ה שומר ומצפה לו לקיים הבטחתו להוציאם מארץ מצרים. והוא מלשון ואכיו שמר את הדבר (בראשית לו, יא). ופירש שם רש"י: היה ממתין ומצפה מתי יבא. וכל זה מגדל חביבות הקב"ה. הנה מקודם היתה רק הבטחה לבד, ואחר ההבטחה לא הפסיק מלחשוב על הקץ, משמר ומצפה לאותו הלילה. והנה כבר דיברנו בארוכה (עיין דעת חכמה ומוסר ח"ג מאמר א) על מהלך זה הענין, כי לכאורה מן התמיהה על כל ענין זה של הבטחה, למה לו להקב"ה מקודם להבטיח ואח"כ לקיים, ולא סגי במעשה לבד? וביארנו כי זה ממדות הקב"ה, הוא עיקר גדול בהנהגת השי"ה, כי ראשית כל הנהגתו היא מקודם להבטיח ולא יותר, המכוון מזה הוא שהמובטח יאמין בזה אמונה שלמה ולהיות בטוח. וזה יהיה סבה לבא מזה למדת הקיום, שיקיים בו הבטחתו של המבטיח, ודוקא על דרך זה, וזהו ידיעה חדשה במדותיו של הקב"ה, ויסוד גדול, כי יסוד ראשית כל הדברים הם האמונה והבטחון, "דאס דארף פריער דורכגיין", וזאת תהיה סבה לשלימות הקיום של המקיים, ועד"ז התנהג הקב"ה עם אבותינו הקדושים, שהבטיח להם כל האחרית, והם האמינו בו ובטחו על זה בבטחון גמור, וזה היה הזכות והיסוד אשר ממנו זכינו לענין יציאת מצרים, ר"ל קיום ההבטחה, וזהו והאמין בה' וית שבה לו צדקה (בראשית טו, ח). ענין האמונה והבטחון של א"א היתה לו זאת לצדקה, ובזכות האמונה זכינו לכל ההצלחות, ואם היה ח"ו חסר מעט באמונה ובטחון לא באנו לידי קיום הדברים".

10
12?
725

ועוד אנו למדין כאן, כי במדת בוד', כשאחד מבטיח דבר מה למי שהוא, וכשאח"כ הוא מקיים הבטחתו הנה הקיום הזה הוא כדבר של בע"כ, עושה הוא מה שעושה מצד הכרח הבטחתו, ולא מחפץ רצונו כלל, אבל לא כן היא מדת הקב"ה, כי חפץ הסוד הוא, עם ההבטחה תיכף הוא ית' שומר ומצפה לרגע הקיום, ליל שימורים הוא לה' — במדת ה' — הנה הוא שומר ומצפה לאותו הלילה, מתי יבא הלילה שבו יוכל לקיים הבטחתו. אדם המבטיח לחברו למשל, שלאחרי שבוע ימים ילוננו איזה סכום כסף, הנה מצד והלכת בדרכיו, הנה כל העת עליו לישב ולצפות מתי כבר יבא הזמן שיוכל לקיים מה שהבטיח לו. נפלא מאוד הענין.

6

6

4

26

(5)